

risicohouding en ideologische factoren zoals de 'drive' van de ondernemer om duurzaam te produceren en zijn levensbeschouwing.

De CG-partners en SNM en ZHM hebben indirect invloed op teelttechnische factoren omdat ze afspraken maken over het toelatingsbeleid en op persoonsgebonden factoren omdat ze boeren en tuinders door middel van participatieve projecten bewust proberen te maken van het belang en de mogelijkheden van geïntegreerde gewasbescherming. Op economische factoren hebben ze geen invloed. De CG-partners en SNM en ZHM grijpen echter vooral in op institutionele factoren. Ze doen dit op de korte termijn – het tactisch niveau - op verschillende manieren, wat soms tot irritaties leidt. De 'milieupartijen' proberen een reductie in het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen bijvoorbeeld af te dwingen door juridische procedures en publiciteit over gevonden residuen op agrarische producten, terwijl CG-partners aan de kant van handel en industrie zich juist inzetten voor de verruiming van de mogelijkheden voor chemische bestrijding. Op de lange termijn – het strategisch niveau - zijn er echter wel degelijk gemeenschappelijke acties mogelijk op het gebied van marktwerking, kennisontwikkeling en overheidssturing. Partijen die zich bij één van deze 'strategische denksporen' thuis voelen, zouden coalities kunnen sluiten om actieplannen te ontwikkelen, waarin het betreffende denkspoor verder wordt uitgewerkt. Het is dan wel belangrijk om niet alleen binnen het CG naar coalitiepartners te zoeken, maar ook daarbuiten. Marktpartijen aan de afzetkant van de keten en onafhankelijke kennis en adviesorganisaties ontbreken namelijk in het CG. Ditzelfde geldt voor Cumula, de vertegenwoordigende organisatie van loonwerkers, terwijl loonwerkers toch een groot deel van de gewasbescherming uitvoeren op bedrijven. Marktpartijen aan de afzetkant van de keten zouden kunnen zorgen voor een economische stimulans voor boeren en tuinders die omschakeling naar geïntegreerde teelt overwegen, bijvoorbeeld door middel van afzetzekerheid of een meerwaarde voor geïntegreerd geteelde producten. Onafhankelijke kennis- en adviesorganisaties zouden een rol kunnen spelen in het op gang brengen van een bewustwordingsproces over het belang van geïntegreerde gewasbescherming en het uitvoeren van het kennisniveau van boeren en tuinders op dit gebied. Het CG doet dit nu slechts indirect door participatieve projecten met boeren en tuinders (zie eerder).

Alle partijen zijn indirect vertegenwoordigd in het CG door koepelorganisaties. Dit beperkt de slagkracht van het CG. Zo kan LTO-NL voorlopers op het gebied

van geïntegreerde gewasbescherming slechts ten dele ondersteunen omdat ze rekening moet houden met haar hele achterban: een heel scala van boeren en tuinders, van achterblijvers tot pioniers. Het CG zou dit 'haat' kunnen oplossen door gebruik te maken van de ervaringen van voorlopers. Want boeren en tuinders kunnen dan wel niet alleen omschakelen naar geïntegreerde gewasbescherming; ze spelen wel de hoofdrol in dit proces.

2.1.2 Implementatie van gewasbeschermingskennis bij telers via Telen met Toekomst

Marjan de Boer¹, Frank Wijnands²,
Jan Eelco Jansma² en Aleid Dik³

Praktijkonderzoek Plant & Omgeving;¹ Bollen & Bomen, Postbus 85, 2160 AB, Lisse;² Akkerbouw, Groene ruimte en Vollegrondsgroenten; ³ Glastuinbouw

De afgelopen jaren is er in opdracht van het ministerie van LNV en diverse sectoren veel gewasbeschermingsonderzoek uitgevoerd. Er is veel kennis opgebouwd rondom ziekten en plagen. Implementatie van deze kennis in de praktijk wordt echter bemoeilijkt door de tegengestelde belangen van de diverse actoren binnen de gewasbescherming waarmee een ondernemer te maken heeft.

De sectoren en LNV hebben samen met belangrijke actoren (zoals Nefyto, Agrodis, de Waterschappen en Vewin) een convenant opgesteld om te komen tot duurzame gewasbescherming. In het kader hiervan is het project Telen met Toekomst (Tmt), gefinancierd door LNV, gestart. Tmt is een praktijknetwerk waaraan niet alleen groepen ondernemers, intermediairen/dienstverleners en onderzoekers deelnemen maar ook afnemers, toeleveranciers, en maatschappelijke actoren.

De basis voor ontwikkeling van duurzame gewasbescherming wordt gevormd door de sectorplannen en een breed gedragen implementatie van een lijst van geïntegreerde maatregelen. Uitgangspunt hiervoor is de lijst van "best practices" met daaraan toegevoegd alle maatregelen van de AmvB (Algemene Maatregel van Bestuur) lijsten en alle ideeën die de ondernemers naar voren brengen. Deze maatregelen worden door de betrokken ondernemers, adviseurs en onderzoekers getest, verbeterd en uitgedragen.

¹ In het CG zijn vertegenwoordigd: de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en Volkshuisvesting Ruimtelijke ordening en Milieu (VROM), de Nederlandse land- en Tuinbouworganisatie (LTO-NL), de Vereniging van Waterbedrijven in Nederland (VEWIN), de Unie van Waterschappen (UvW), de Nederlandse Stichting voor Fytofarmacie (Nefyto), de vereniging van toeleveranciers van gewasbeschermingsmiddelen (Agrodis) en de brancheorganisatie van de Nederlandse veredelings- en vermeerderingsbedrijven en handelsbedrijven in Nederland (Plantum-NL).

² Respectievelijk de Stichting Natuur en Milieu (SNM) en de Zuid-Hollandse Milieufederatie (ZHM).

De rol van het huidige gewasbeschermingsonderzoek in dit praktijknetwerk is tweeledig. Aan de ene kant zullen vragen vanuit TmT deels de agenda bepalen in het gewasbeschermingsonderzoek. Aan de andere kant is er behoefte aan een testfase van nieuwe maatregelen met praktijkbedrijven. De eerste concrete stappen binnen TmT naar een duurzame gewasbescherming zullen worden gepresenteerd.

2.1.3

Van kennisdoorstroming naar kenniscirculatie

W. Oosterhoff

Christelijke Agrarische Hogeschool – Dronten, De Drieslag 1, 8251 JZ, Dronten

Om te beginnen eerst twee ervaringen / voorbeelden over de plaats van agrarisch onderwijs in het kennis-systeem:

1.
Elke docent in het agrarisch onderwijs heeft ervaren, dat je koffietafelgesprekken van thuis (van agrarische bedrijven) in de klas t ehoren krijgt. De kennis en ervaring van de docent, wordt door de student voortdurend vergeleken met werkwijze en ervaringen van thuis.

Maar het omgekeerde gebeurt ook: datgene wat de docent in de klas vertelt, is koffietafelgesprek thuis!
Stelling 1:

De waarde van het agrarisch onderwijs in bewustwordings- en veranderingsprocessen in de landbouw wordt enorm onderschat.

2.
Een paar maand geleden deed ik mee aan een workshop over de keten in de biologische landbouw. De opdracht was om voor knelpunten, kennisvragen te formuleren.

Aan het einde van de workshop werden de kennisvragen door de workshopleider zonder pardon omgedoopt tot onderzoeksvragen. Terwijl het knelpunt was: verspreiding van kennis.

Stelling 2:
Docenten in het agrarisch onderwijs zijn het meest competent om kennis te distribueren.

Terug naar de titel: van kennisdoorstroming naar kenniscirculatie.

Ik constateer is het groene kennis systeem veel lineaire kennisdoorstroming; van A naar B.
En zelfs die lineaire kennisdoorstroming hapert zo nu en dan.

Kenniscirculatie is wat anders. Het is een cyclus proces; van A naar B en dan weer terug naar A. Kenniscirculatie is veel moeilijker en gebeurt daarvoor ook nauwelijks.

Kenniscirculatie vraagt een totaal andere organisatie van het groene kennis-systeem.

Schotten tussen verschillende actoren moeten verdwijnen, het mogen hoogstens dunne stippelijntjes zijn.

Eén van de manieren om dit te realiseren, is: het circuleren van kennisdragers.

Laat onderzoekers, docenten, voorlichters, agrarisch ondernemers en studenten voortdurend van context wisselen. Laat ze zich bewegen in levende netwerken. Voor wat het onderwijs betreft, biedt competentiegestuurd onderwijs daar veel mogelijkheden voor.

Laat onderwijs die kansen benutten.

Om een netwerk levend te houden, moet iedere deelnemer: geven en nemen.

Iedere deelnemer moet zich dus bewust zijn van zijn eigen waarde, van zijn eigen competenties.

Als deelnemers van een netwerk alleen maar nemen, bloedt het netwerk dood.

Discussie over uurtarieven, over kennis-eigendommen, enz. horen daarom in een levend kennisnetwerk niet thuis. Die belemmeren de kennis-circulatie.

Van lineaire kennis-doorstroming naar kennis-circulatie.

Het kan als iedereen zijn competenties inbrengt, in een levend kennisnetwerk. Een uitdaging!

2.1.4

Kennisuitwisseling met boeren die anoniem willen blijven?

Het quarantaine aaltje *Meloidogyne Chitwoodi* en aardappelpootgoed als voorbeeld.

Otto Smit¹, Willemien Runia², Gerard Korthals²

¹Lto Noord

²Praktijkonderzoek Plant + Omgeving

In de jaren '90 is in de Wieringermeer voor het eerst het maïswortelknobbelaaltje "*Meloidogyne Chitwoodi*" (M.C.) zichtbaar geworden. Een aantal aardappeltelers, hoofdzakelijk consumptietelers, werden op de een of andere manier met een besmetting geconfronteerd en bij de PD vermeld. De bedrijven waar het om ging, zijn alleen bij de PD bekend en blijven, voor zover ze dat zelf willen, anoniem. Op een enkeling na was men erg voorzichtig om hiermee naar buiten te komen, omdat het stempel "besmet" direct ingrijpende consequenties voor de bedrijfsvoering – samenwerking – huur/verhuur - kan hebben. Er ontstond echter wel veel "borrelpraat" in het gebied.